

Tobaksprevention och invandrargrupper (TTI)

Per Haglind

Projektet tog utgångspunkt i det förhållandet att tobaksrökning i Sverige är mera utbredd bland grupper av utrikesfödda jämfört med svenskfödda. Dessutom i att folkhälsoinsatser måste fokusera på förhållanden som minskar återstående livslängd, är ojämnt fördelade mellan olika grupper samt är möjliga att förebygga.

Projektet vände sig till två språk- och kulturområden, nämligen det arabiska språk- och kulturområdet respektive det serbiska, bosniska och kroatiska språk- och kulturområdet. Dessa utgjorde de två största icke-nordiska språkområdena i Göteborg. Projektet arbetade inom sex metodområden, samarbetade med 47 invandrarföreningar och deltog i 130 möten med representanter för och medlemmar i dessa föreningar.

Genom mångfalden insatser, möten och diskussioner förändrade projektet målgruppernas kunskaper och erfarenheter, vilket långsiktigt medverkar till ett minskat tobaksbruk.

Betydelsen av att skapa partnerskap är en av projektets viktigaste erfarenheter. Såväl projektet som invandrarföreningen tog på sig ett partnerskap och först när ett sådant förhållande var etablerat med en känsla av dubbelsidighet i arbetet och med fördelar för båda parter kunde projektinsatser genomföras med framgång.

Per Haglind är stadsläkare och docent.

Kontakt: Miljöförvaltningen, Karl Johansgatan 23, 414 59 Göteborg, Telefon: 031-61 26 00, E-post: per.haglind@miljo.goteborg.se

Bakgrund och utgångspunkter

I Sverige dog under år 2002 omkring 6500 personer i förtid i tobaksrelaterade sjukdomar. De flesta dog i hjärt- och kärlsjukdomar och lungcancer, men det finns ett överflöd av bevis för att rökning ökade sjukdomsförekomsten och dödsrisken också i lång rad andra sjukdomar. I Göteborg dog under samma år cirka 400 personer i förtid i tobaksrelaterade sjukdomar. Bland de 6 500 var det cirka 500 personer i Sverige och cirka 25 personer i Göteborg, som dog i tobaksrelaterade sjukdomar, trots att de själva inte

var rökare utan på grund av exponering för tobaksrök från omgivningen. Flertalet av dessa förtidiga dödsfall och den ökade sjukligheten kan förebyggas.

Men utgångspunkt i denna kunskap beslöt riksdagen efter förslag från regeringen att arbetet med att motverka tobaksbruk i Sverige skall intensifieras och Statens folkhälsoinstitut fick i uppdrag att i samverkan med kommuner och landsting bedriva kunskapsbaserad metodutveckling för tobakspreventivt arbete bland såväl barn, ungdomar som vuxna. Riksdagen

gen avsatte totalt 90 miljoner kronor under en period av tre år.

Efter förberedande diskussioner inbjöd Statens folkhälsoinstitut Göteborgs stad att ansöka om medel för att utveckla metoder och verktyg med mål att bedriva tobakspreventivt arbete bland grupper av utrikesfödda i staden. Projektet togs sig namnet Tema: Tobaksprevention och invandrargrupper (TTI). I denna artikel ges en sammanfattning av projektets erfarenheter. Projektets sju rapporter finns att läsa på www.miljo.goteborg.se.

Metoder

Delprojekt med fokusgrupper

I ett särskilt inledande pilotprojekt genomfördes fem fokusgruppsdiskussioner. Målet var att med hjälp av fokusgruppsdiskussioner systematiskt söka samla in och belysa olika utrikesfödda gruppers syn på tobaksrökning och vilka metoder och arbetssätt som kan leda till förändringar i värdering och användande av tobak. Fokusgruppsdiskussionerna genomfördes med hjälp av personer med särskild erfarenhet av att leda sådana diskussioner.

Fem fokusgrupper genomfördes med totalt 47 personer och den gemensamma frågeställningen var: Vad är viktigt för att Dina landsmän inte skall röka tobak? Diskussionerna genomfördes på svenska.

Diskussionen i fokusgrupperna genomfördes med stort engagemang och entusiasm och en mängd förslag, visioner och idéer utvecklades och lades fram. Mångfalden förslag och bredden i förslagen var tankeväckan-

de för hur det fortsatta projektarbetet skulle bedrivas. I samband med diskussionerna i fokusgrupperna kunde det också bekräftas att många utrikesfödda inte nåtts av de insatser, som tidigare genomförts i Sverige med mål att öka befolkningens kunskap om tobakens skadeverkningar. Få av deltagarna sade sig ha erfarenhet av tobaksförebyggande insatser från sina respektive hemländer.

Flertalet förslag som registrerades i samband med diskussionerna måste karakteriseras som traditionella insatser och åtgärder såsom föreläsningar, seminarier, produktion av bilder och filmer, särskilda ungdoms-satsningar mm. Bland förslagen som kunde uppfattas som målgrupps- eller kulturspecifika fanns förslag om att använda personer som var sjuka i tobaksrelaterade sjukdomar, dramatiska bilder med skrämseeffekt och att kraftigt kritisera inslag på film och TV där tobaksrökning förekom. Återkommande föreslogs att läkare skulle medverka vid föreläsningar och diskussioner. Andelen målgrupps- eller kulturspecifika förslag var dock färre än förväntat.

Bland utrikesfödda grupper från Balkan pekades på upplevelser från krig och våldsamheter som skäl att röka eller som skäl till att det var svårt sluta röka.

Huvudprojekt

Mål

TTI-projektets bärande idé var att använda folkhälso-metoder, som kombinerar individ-, grupp- och samhälls-inriktade insatser och att samordna sådana insatser i tid och rum. Vidare

att anpassa sådana insatser språkligt och kulturellt och att utveckla och genomföra projektet i nära samverkan och dialog med målgrupperna samt med annat pågående lokalt folkhälsoarbete.

Projektet hade som mål att pröva om projektets bärande idé leder till ökade kunskaper om tobaksrökningens skadeverkningar, förändrar målgruppernas normer, attityder och förhållningssätt till tobaksrökning och därigenom långsiktigt stärker förutsättningarna för en beteendeförändring.

Projektet hade också som mål att under projektarbetet ta utgångspunkt i målgruppernas behov och bygga på inflytande och medverkan från dessa. Insatserna skulle utgöras av en blandning av kampanjinsatser och interpersonell kommunikation. Projektet skulle sträva efter att förmedla positiva budskap.

Projektet hade också haft till uppgift att föra ut och göra tillgängliga de erfarenheter som framkom som en följd av de genomförda insatserna.

Kartläggning av målgruppen – demografi

Utrikes födda i Göteborg

I Göteborg var vid årsskiftet 2004/2005 19,9 procent av invånarna utrikesfödda (94 000 personer), vilket kan jämföras med motsvarande andel i Sverige, 12,2 procent (1 100 000 personer). Bland de utrikesfödda i Göteborg kom 2,7 procent från Bosnien-Hercegovina och övriga före detta Jugoslavien, 2,9 procent kom från de nordiska länderna, 2,0 procent kom från Iran, 1,5 procent kom från Irak och 2,7 procent

kom från övriga Asien.

Andelen utrikesfödda var olika i olika stadsdelsnämndsområden (SDN-områden) i staden.

Antalet personer boende i Göteborg från Balkan immigrerade under åren 1970-1971 då 2 171 personer kom från Jugoslavien till Göteborg samt under åren 1993-1995 då 1 917 personer kom från Bosnien-Hercegovina, Jugoslavien och Kroatien till Göteborg. Antalet utrikesfödda i Serbien-Montenegro, Bosnien-Hercegovina och Kroatien boende i Göteborg i december 2003 var således drygt 13 800 personer. Av dessa bodde 1 700-1 800 i vardera SDN-område Gunnared, Lärjedalen, Kortedala och Bergsjön samt i Biskopsgården.

Antalet personer, som immigrerat från arabisktalande länder till Göteborg hade ökat sedan 1968 med största antalet (994 personer) år 2000. I det arabiska språk- och kulturområdet kom nästan hälften av dessa från Irak (7 000 av 14 900 boende i Göteborg i december 2003), 2 700 kom från Somalia och 2 100 från Libanon. Av de 14 900 arabisktalande utrikesfödda i Göteborg bodde i december år 2003 nästan 4 000 personer i SDN-område Lärjedalen och i SDN-område Gunnared och Bergsjön bodde 2 300 - 2 500 personer.

Attityder till rökning och snusning i Göteborg

Attityder till rökning har undersökts i Fritidsvaneundersökningen i Göteborg år 2002 varvid bland annat frågan ”Tycker Du att det är OK att använda tobak (röka och snusa)?” ställdes.

I sista årskursen i grundskolan tyckte 44 procent av pojkarna och 38 procent av flickorna och i sista årskursen i gymnasiet tyckte 63 procent av pojkarna och 54 procent av flickorna att det var OK att använda tobak. Men det är stora skillnader mellan olika SDN-områden i Göteborg och det är av intresse att notera att grundskole- och gymnasieelever i invandrartäta SDN-områden i denna studie tenderade att ha en mera negativ attityd till rökning än elever i andra SDN-områden.

Rökvanor bland invandrargrupper
Dagligrökande män och kvinnor i olika grupper av utrikesfödda, som bor i Sverige har redovisats i flera studier. Andelen dagligrökande bland män från Turkiet boende i Sverige var under tidsperioden 1996-1999 57 procent och bland män från Iran 47 procent att jämföra med svenskfödda män 18 procent. Andel dagligrökande kvinnor från Polen var 39 procent och från Finland och Chile 32 procent att jämföra med svenskfödda kvinnors rökandel 25 procent under denna tidsperiod.

Andelen dagligrökare år 1996-1999 bland män och kvinnor i åldrarna 27-60 år i olika invandrargrupper boende i Sverige och bland svenskfödda med hänsyn tagen till åldern framgår av nedanstående:

Födelseland	Dagligrökare i procent	
	Män	Kvinnor
OECD-länder	22	30
Finland	34*	32*
Sydeuropa	39*	31
Östeuropa	34*	27
Polen	40*	39*
Turkiet	57*	30
Iran	47*	12*
Chile	37*	32
Övriga	38*	25
Sverige	18	25

Asterisk (*) anger att gruppen skiljer sig signifikant från svenskfödda på 5-procentnivån.

Källa: Födelselandets betydelse. En rapport om hälsan hos invandrargrupper i Sverige. Statens folkhälsoinstitut 2002:29. ISBN 91-7257-166-7.

Män som är födda utanför Sverige är dagligrökare i betydligt större utsträckning än svenskfödda män. Kvinnor som är födda i övriga Norden och

i övriga Europa är oftare dagligrökare än svenskfödda kvinnor. Kvinnor som är födda utanför Europa röker däremot betydligt mindre än svensk-

födda kvinnor. Andelen dagligrökare bland män och kvinnor i Sverige i åldrarna 16-64 år, inrikesfödda respekti-

ve utrikesfödda, åren 2002/2003 och 2004 (åldersstandardiserat) framgår av nedanstående:

Födelseland:	2002/2003		2004	
	Dagligrökare i procent		Dagligrökare i procent	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Sverige	15	20	13	20
Övriga Norden	24	34	17	29
Övriga Europa	41	29	25	29
Utanför Europa	31	15	33	18

Källor: Undersökning av levnadsförhållanden, Statistiska Centralbyrån, år 2002/2003 respektive Nationella Folkhälsoenkäten år 2004.

Rökvanor bland de som invandrat till Sverige skiljer sig från mäns och kvinnors rökvanor i respektive hemland. Bland de nationaliteter, som har 1 000 eller fler utrikes födda boende i Göteborg, hade i slutet av 1990-talet Bosnien-Hercegovina med 48 procent högst andel rökare i hemlandet. Där efter följer Ungern med 42 procent och Libanon med 41 procent. Chile hade 40 procent rökare.

Även i Göteborg är det stor skillnad i andel dagligrökare bland svenskfödda jämfört med utlandsfödda, 16 procent respektive 26 procent. I de flesta SDN-områdena är andelen dagligrökande utrikesfödda högre än andelen dagligrökande svenskfödda.

Projektets organisation

Tre personer projektanställdes, en på heltid och två på halvtid och dessa ingick tillsammans med tre tillsvidareanställda personer inom Miljöförvaltningen i projektets Arbetsgrupp. Arbetsgruppen träffades i princip varje vecka. Författaren till artikeln och stadsläkare var huvudansvarig för projektet.

En Styrgrupp inrättades med personer med engagemang eller ansvar för folkhälsoarbete inom stadens förvaltningar. Dessutom inrättades ett Vetenskapligt råd bestående av externa forskare.

Vid produktion av språkpassat informationsmaterial anlätade TTI-projektet konsekvent Tolkcentralen i Göteborg och dess anställda tolkar för översättningsuppgifter.

Pilotprojektet startade i juni år 2003 och Huvudprojektet pågick under perioden juni år 2004 till juni år 2005.

Extern utvärdering

Underlag för anbudsinfördan för den externa utvärderingen utarbetades och tre anbudsgivare redovisade muntligt och skriftligt förslag till modell för den externa utvärderingen. Det beslöts att utvärderingen skulle genomföras i en process innehållande såväl formativa som summativa inslag enligt förslag, som inlämnats av universitetslektorn och legitimerade psykologen Olle Persson vid Psykologiska institutionen och filosofie doktorn i Socialantropologi Markel Thylefors, båda vid Göteborgs universitet.

Metodområden

Projektet inriktades mot det arabiska språk- och kulturområdet respektive det serbiska, bosniska och kroatiska språk- och kulturområdet eftersom dessa två språk- och kulturområden utgjorde de två största utomnordiska språkområdena i Göteborg.

Arbetet inriktades vidare mot nedanstående sex metodområden och planerings- och arbetsinsatser genomfördes inom samtliga metodområden:

Metodområde 1 – ökat engagemang, kunskapsöverföring, norm- och attitydförändring.

Metodområde 2 – rökfria miljöer.

Metodområde 3 – rökavvänjningsstöd.

Metodområde 4 – ökade förväntningar.

Metodområde 5 – barn och ungdomar.

Metodområde 6 – arbetsplatser.

Erfarenheter

Ur folkhälsovetenskaplig synpunkt var TTI-projektet ett korrekt projekt eftersom det utgick från folkhälsoarbetets generella principer. Dessa lyfter fram att folkhälsoarbetet skall fokusera på sjukdomar, som minskar återstående medellivslängd och försämrar hälsa de återstående levnadsåren, är ojämnt fördelade mellan olika socioekonomiska grupper, mellan olika samhällsklasser och mellan kvinnor och män samt är möjliga att förebygga. För att nå framgång är det av vikt att utveckla metoder och modeller för att i det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet nå de mest utsatta grupperna.

Projektet uppmärksammade en av de viktigaste riskfaktorerna för ohälsa – tobaksrökning – och genomförde förebyggande arbete i samarbete med grupper, som röker mer än genom-

snittet i Sverige. Vidare var TTI ett utvecklingsprojekt.

Projektet byggde på hypotesen att kombinationen av en rad förebyggande insatser inom tobaksområdet leder till attityd- och normförändring och att sådan förändring långsiktigt också leder till beteendeförändring, det vill säga att färre andel ungdomar börjar röka respektive större andel rökare avstår från att röka.

Projektet inleddes med en pilotstudie med fokusgruppsdiskussioner, vilka gav värdefullt underlag för den fortsatta planeringen, även om mängden kulturspecifika förslag var färre än förväntat. Projektets litteraturstudier kunde bekräfta det allmänna intrycket att bland många invandrargrupper var tobaksrökningen mera utbredd jämfört med bland svenskfödda.

Ett stort antal möten med representanter och medlemmar i invandrarföreningar genomfördes. Detta innebar ett stort antal samtal och diskussioner kring tobak och tobaksbruk på såväl individ- som gruppnivå. Dessa samtal lyfte fram tobakens skadeverkningar, vuxnas ansvar som förebilder, innebar erbjudande om rökstutastöd och sökte stärka arbetet med till exempel rökfria föreningslokaler. Parallellt kunde föreningsmedlemmar ta del av projektets radiosändningar och skriftliga material.

Utgående från erfarenheterna från den mängd kontakter projektet hade med målgrupperna under projekttiden är det ett rimligt konstaterande att målgruppernas intresse, kunskaper och normer rörande tobak förändrades på ett sätt som motsvarade projektets mål och idé.

Projektets styrka var att i dialogform – inte bara med invandrarföreningar utan också med myndigheter och andra organisationer – genomföra arbetet. Arbetssättet gav utrymme för inflytande och delaktighet och därvid vann projektet i respekt. Arbetssättet med att finna förtroendefulla samarbetsformer medförde att projektets huvudbudskap, det vill säga informationen och diskussion om tobakens skadeverkningar, accepterades. Kommunikationen med målgrupperna var framgångsrik.

Projektet valde tidigt och i enlighet med projektbeskrivningen att företrädesvis söka nå målgrupperna via invandrarföreningarna. Detta blev ett tidskrävande arbetssätt. Att utveckla ett förtroendefullt samarbete där båda parter ömsesidigt ansåg sig ha nytta av folkhälsoinsatser kring tobak krävde upprepade samtal och möten och kom ibland till stånd först efter att mera personliga kontaktytor byggts upp.

Betydelsen av att skapa partnerskap torde vara en av projektets viktigaste erfarenheter. Såväl projektet som invandrarföreningen tog på sig ett partnerskap och först när ett sådant förhållande var etablerat, med en känsla av dubbelsidighet i arbetet och med fördelar för båda parter, kunde projektinsatser genomföras med framgång.

Projektets möten med föreningarna innebar oftast möten med första generationens invandrare, vilka kan tänkas ha en mer avvaktande eller negativ attityd gentemot myndigheter jämfört med svenskfödda med utländsk bakgrund hos föräldrar.

Mångfalden och kombinationen av

förebyggande insatser och projektets breda och flersidiga metodval var tids- och arbetskrävande och innebar att resurserna splittrades. Samtidigt var insatstiden kort. Detta utgjorde en avsevärd utmaning för projektet. Insatser gjordes inom samtliga metodområden, men med olika omfattning och framgång. Några idéer och förslag kunde inte genomföras på sätt som ursprungligen planerats.

Projektet nådde direkt och indirekt stora grupper inom målgrupperna. Projektet gjorde metodinsatser riktade till barn och ungdom, men det är projektets bedömning att flertalet som nåddes med direkta insatser var utrikesfödda. Denna generation kan därefter ha burit kunskapen och attitydförändringen vad gäller tobak till nästa generation.

Ramadan-bladet var en lyckad idé.

Inom projektet fanns ingen ambition att systematiskt genomföra effektutvärdering i form av minskad andel rökare i målgrupperna. Mätbar beteendeförändring av sådant slag kan inte förväntas inom en ettårsperiod. Projektet mål var att utveckla metoder som kunde öka kunskap och förändra normer och attityder. I samarbete med utvärderarna diskuterades formerna för en utvärdering kring normer och attityder och en preliminär framställning gjordes också på senhösten år 2004 till Statens folkhälsoinstitut om ekonomiskt stöd för en sådan utvidgad undersökning. Framställan kunde inte beviljas på grund av brist på pengar. Utvärderarna genomförde en begränsad enkätundersökning, som redovisas i deras rapport.

Redan i projektansökan angavs att

projektet skulle utvärderas av externa utvärderare och i upphandlingsunderlaget angavs att utvärdering skulle vara såväl formativ som summativ. Avsikten var att utvärderarna redan under projekttiden skulle lämna kommentarer och förslag om insatser eller ändrad inriktning till projektet. Projektets samarbete och samverkan med de båda externa utvärderarna blev betydelsefullt. De externa utvärderarna följde projektet ”i spåren” men träffade också representanter för invandrargrupper vid särskilda möten. Utvärderarna lämnade kommentarer såväl underhand i fältarbetet, som vid upprepade möten med Arbetsgruppen. Projektledaren och utvärderarna hade tre särskilda möten kring projektets inriktning och kring utvärderingsfrågor. Denna arbetsprocess och utvärderarnas förtroendefulla förhållningssätt stärkte projektet och var ett viktigt stöd för såväl Arbetsgruppen som projektledaren. I figur 1 finns ”Tio goda råd” från utvärderarnas slutrapport.

Rökare bland målgrupperna erbjöds på olika vägar att få hjälp och stöd att sluta röka. Trots projektets ansträngningar kunde aldrig någon systematisk rökavvänjning i projektets regi etableras. Under projekttiden möttes ansträngningarna av ringa intresse och det fanns säkert flera orsaker. Erbjudandet kan ha uppfattats som otydligt eller osäkert, de erbjudna tiderna var olämpliga, kostnaderna för nikotinersättningsmedel kan ha ansetts för höga eftersom projektet inte erbjöd sig att stå för denna kostnad, stödinsatserna skulle genomföras på svenska, rökarna hade inte bestämt

sig för att sluta röka etc.

Den under projekttiden pågående och under våren 2005 alltmer intensifierade diskussionen och massmediala uppmärksamheten kring ny tobakslag med rökfritt på serveringar underlätade TTI-arbetet och bidrog till att det tobaksförebyggande arbetet fick hög aktualitet. Frågan om rökfria serveringar inklusive kaféer diskuterades i målgrupperna dels för att många invandrarföreningar har servering i sina föreningslokaler dels för att många små serveringsställen drivs av utrikesfödda.

Slutsatser

Erfarenheter från projektet stöder principen att folkhälsoarbete med mål att förändra attityder och beteenden kräver breda insatser med inriktning på såväl individ-, grupp- som samhällsnivå. För att nå framgång krävs också att insatserna kan genomföras med kontinuitet, med kunskap om målgruppen, med respekt, ödmjukhet och ömsesidighet, där utgångspunkten är att båda parter skall ha något att vinna i samarbetet.

TTI-projektet samarbetade med 47 invandrarföreningar och genomförde minst 130 möten. Projektet nådde direkt och indirekt cirka 18 000 personer, företrädesvis i Göteborg, med budskap om tobaksrökningens ohälsoeffekter.

Genom mångfalden insatser, möten och diskussioner förändrade projektet målgruppernas kunskaper och attityder, vilket långsiktigt medverkar till ett minskat tobaksbruk. Tobaksförebyggande arbetet upplevs som ett eftersatt och angeläget insatsområde av många personer med invandrabakgrund.

Projektets erfarenheter kan ligga till grund för fortsatta tobaksförebyggande insatser bland invandrargrupper i Göteborg eller i andra städer, men kan också användas i annat folkhälsoarbete, som riktar sig till minoritetsgrupper.

Projektet rekommenderar att insatser med mål att nå invandrargrupper med ett tobaksförebyggande budskap genomförs på många ställen i Sverige och att projektets erfarenheter nyttiggörs i planeringsfasen av sådana projekt.

Projektet bemöttes med såväl entusiasm och värme som respekt. Projektet förde upp tobaksrökningen och dess skadeeffekter som en del av agendan bland många invandrargrupper och deras föreningar, erbjöd samarbete och gav föreningarna uppmärksamhet.

Avslutningsvis är det viktigt att konstatera att det tobaksförebyggande arbetet i Sverige är ett exempel på framgångsrikt folkhälsoarbete och att andelen dagligrökare sjunker. Samtidigt är det nödvändigt att förstå att arbetet långt ifrån är avslutat eftersom det fortfarande finns många grupper i Sverige där tobaksrökningen är utbredd. Hit hör till exempel ensamstående, korttidsutbildade kvinnor, personer på kriminalvårdsinrättningar, personer med psykiska sjukdomar, arbetslösa och stora grupper av utrikesfödda.

Referenser

- The Evidence of Health Promotion Effectiveness. Shaping Public Health in a New Europe. A Report for the European Commission by the International Union for Health promotion and Education (IUHPE). Part One: Core document. Part Two: Evidence book. ECSC-EC-EAEC, Brussels-Luxemborg 2000.
- The health status of the European Union. Nar-

rowing the health gap. ISBN 92-894-3802-9. Directorate-General for Health and Consumer Protection. European Commission. European Communities 2003.

- Socio-economic Inequalities in Smoking in the European Union. Applying an equity lens to tobacco control policies. Department of Public Health. Erasmus Medical Center, Rotterdam. European Network for Smoking Prevention 2004.
- Tobacco or Health in the European Union. Past, present and future. The Aspect Consortium. Directorate-General for Health and Consumer Protection. European Commission 2004.
- Invandrades hälsa och sociala förhållanden. Underlag för Folkhälsorapport 1994 och Socialrapport 1994. Socialstyrelsen 1995:5. ISBN 91-7201-011-8. ISSN 1100-2808.
- Födelselandets betydelse. En rapport om hälsan hos olika invandrargrupper i Sverige. Statens folkhälsoinstitut 2002:29. ISBN 91-7257-166-7. ISSN: 1104-358X.
- Lindström Martin, Sundquist Jan, Ethnic differences in daily smoking in Malmö, Sweden. Varying influence of psychosocial and economic factors. European Journal of Public Health 2002;12:287-294.
- Obert, Christina, Forsell, Monica, Fokusgrupp – ett enkelt sätt att mäta kvaliteten. ISBN 91-7251-005-6. Kommunlitteratur 2001.
- Ekblad, Solvig, Bäärnhielm, Sofie. Focus Group Interview Research in Transcultural Psychiatry: Reflections on Research Experiences. Transcultural Psychiatry 2002;39(4):485-501.
- Mål för folkhälsan. Regeringens proposition 2002/03:35.

Extern utvärdering

TTI-projektets externa utvärdering genomfördes i en process som innehöll såväl formativa som summativa inslag efter förslag från universitetslektorn och legitimerade psykologen Olle Persson vid Psykologiska institutionen och filosofie doktorn i Socialantropologi Markel Thylefors, båda vid Göteborgs universitet. I deras slutrapport finns följande tio råd:

Tio goda råd

På basis av våra samlade intryck vill vi avslutningsvis ge tio råd till eventuellt kommande tobakspreventiva projekt med liknande målgrupper som den i TTI-projektet:

- En 3-årig projekttid förefaller mest ändamålsenlig! Det är bättre med färre anställda i projektet som arbetar under längre tid än fler under kortare tid!
- Gör en noggrann förstudie; gör först en ingående målgruppsanalys, identifiera därefter samarbetsvilliga personer/grupper i målgruppen t ex inom invandrarföreningar!
- Gör en förmätning i början av projektet. Använd en etablerad organisation för opinionsundersökningar t ex SCB för att göra ett representativt urval av målgruppen. Ställ frågor om

tema

rökvanor, attityder till rökning, motivation att sluta röka och rökavvänjnings-metoder. Gör en motsvarande efter-mätning i slutet av projektet.

- Använd sociala kontaktvägar för att nå målgruppen! Situations- och social anpassning är viktigare än kultur Anpassning! Språkanpassning är också viktig.
- Anställ inga projektmedarbetare förrän målgruppen och sociala kontaktvägar som ska användas är tydliggjorda och bestämda! (möjligen kan någon/några studenter hjälpa till i det första kartläggningsarbetet kring målgrupp och sociala kontaktvägar).
- Det finns många akademiker med samhällsvetenskaplig kompetens som själva tillhör målgruppen, anställ sådana personer i projektet!
- Utveckla och vidmakthåll långvariga kontakter i målgruppen, eftersträva ett fördjupat samarbete!
- Avsätt pengar för ekonomisk kompensation; var beredd på att invandrarföreningar, hem-språklärare och andra som deltar vill ha ekonomisk kompensation för sitt engagemang i det tobakspreventiva arbetet!
- Undersök systematiskt om ”skrämselmetoder” kan ha effekt på målgruppen!
- Använd många metoder och aktiviteter samtidigt!

Summary in English

Tobacco prevention and immigrant groups

The fundamental idea of the project was to examine and use various public health methods and thereby combine individual, group and community directed efforts and to coordinate such efforts in time and place. One of starting points of the project was the fact that smoking is more widespread in the majority of immigrant groups compared with those who are Swedish by birth.

The main project (TTI) addressed two linguistic and cultural areas, namely the Arabic language and culture area and the Serbian, Bosnian and Croatian language and culture area respectively. These comprise the two largest non-Nordic language areas in the City of Göteborg, Sweden. The main project worked with six method areas:

- increased involvement, transfer of knowledge, norm and attitude changes
- smoke-free environments
- quit smoking support
- raised expectations
- children and young people
- workplaces

The project collaborated with 47 immigrant associations in Göteborg and took part in 130 meetings with representatives and members of these associations. Directly and indirectly, the project reached about 18,000 people in the target groups with the message on the ill-health effects of tobacco smoking.

Experience from the project supports the principle that public health work with the goal of changing attitudes and behaviour requires broad efforts with a focus on both individual, group and community levels.

The TTI project was met with enthusiasm, warmth and respect. The project put tobacco smoking and its harmful effects on the agenda among many immigrant groups and their associations, offered cooperation and gave the associations attention.

The significance of creating partnerships is among the most important experience from the project. Both the project and the immigrant associations accepted a partnership and only when such a relationship was established, with a feeling that the work was two-sided and there were advantages for both parties, could the project's efforts be successfully implemented.

Keywords: tobacco prevention, immigrant groups, partnership